

Kulturen som samhällsbyggare

Kommunfullmäktiges beredning för kultur, idrott och fritid
Version till beslut

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Sammanfattning.....	4
3	Beredningens uppdrag.....	6
3.1	Bakgrund.....	6
3.2	Uppdraget.....	6
3.3	Avgränsningar.....	6
3.3.1	Definition av begreppet kultur.....	6
3.3.2	Definition av begreppet samhällsbyggare.....	6
3.4	Syfte och mål.....	6
4	Genomförande.....	7
4.1	Föredragningar – föreläsningar.....	7
4.2	Litteratur.....	7
4.3	Medborgardialog/workshop.....	7
4.4	Studiebesök.....	7
5	Omvärldsgranskning.....	8
5.1	Historik.....	8
5.2	Nuläge.....	10
5.2.1	Kulturen genomsyrar allt mer i vårt samhälle.....	10
5.2.2	Den digitala utvecklingen har lett till stora förändringar i samhället.....	11
5.2.3	Kulturen har bevisad effekt för människans välbefinnande.....	11
5.2.4	Kulturen har en viktig roll redan i skolåldern.....	11
5.2.5	Skåningarna är mer kulturellt aktiva än riksgenomsnittet.....	12
5.2.6	Fem målområden för kulturen på olika sätt.....	12
5.2.7	Ofta talas det om kulturen som ”något som bara kostar”.....	13
5.2.8	Sverige är det mest individualistiska och mest rationella landet i världen.....	13
5.2.9	Nya kulturer påverkar vår samhällskultur.....	14
6	Utmaningar.....	16
6.1	Kulturens status.....	16
6.1.1	Vad är kultur för politiken?.....	16
6.2	Att våga använda kulturens mjuka värden i samhällsbyggandet.....	17
6.2.1	Hur kan kulturen höja vår livskvalitet - hela livet?.....	17
6.2.2	Kulturen i vår omgivning.....	17
6.2.3	Brist på långsiktighet och kontinuitet.....	17
6.2.4	Vår påverkan av den samhälleliga kulturen.....	17
6.2.5	Det digitaliserade samhället.....	18
7	Analys och reflektion.....	19
7.1	Dags för statusuppdatering.....	19

7.1.1	Vinsterna med att synliggöra kulturen i politiken	20
7.2	Mjuka värden ger förbättrad livskvalité och ökad livsglädje.....	20
7.2.1	Kreativare, lyckligare och friskare invånare	21
7.2.2	Våga satsa långsiktigt på kultur.....	21
7.2.3	Mötesplatser för ett socialt liv.....	21
8	Målbilder och rekommendationer.....	22
8.1	Målbild.....	22
8.2	Rekommendationer	22

1 Inledning

Den skapande kulturen finns inom oss alla. Även hos de personer som inte tror sig vara kreativa, vilket oftast beror på att vi ofta utgår från att kreativitet endast handlar om konst, musik och litteratur. Men kreativitet och skapande kultur är så mycket mer och betyder otroligt mycket för vår livskvalitet.

Detta har vi försökt att bevisa i vår slutrapport där vi lyfter fram kulturen som samhällsbyggare. Tillsammans med våra många duktiga föreläsare har vi gjort en djupdykning i både den skapande kulturen och den samhälleliga för att ta fram en så komplett bild som möjligt.

Vi vill rikta ett stort tack till våra föreläsare, vilka även fungerat som referensgrupp och som remissinstans, samt till beredningsstodet som på olika sätt bidragit till denna omfattande rapport.

Ängelholm 2018-05-28

Beredningen för kultur, idrott och fritid

Charlotte Engblom, Karin Bergström, Ingela Sylwander, Sofia Gunnarsson, Paul Hanstål, Anette Huldtén, Magnus Jonsson, Leif Nyrell, Gunilla Persson, Hannes Petterson, Joakim Rosenqvist och Ingvar Rydberg.

2 Sammanfattning

Beredningen har i sitt uppdrag *Kulturen som samhällsbyggare* valt att titta på kulturen som helhet, d.v.s. både den skapande kulturen och den samhällsliga kulturen. Vi har haft ett stort antal föreläsare, gjort studiebesök samt studerat och diskuterat kring ett flertal rapporter och forskningsresultat.

Under vårt arbete med att ta fram en målbild för *Kulturen som samhällsbyggare* har vi stött på två stora utmaningar:

- Politikens okunskap eller bristande intresse för kultur, samt
- Människors behov av kulturens mjuka värden och hur vi tillsammans kan tillgodose detta för att skapa bättre livskvalitet för invånarna i Ängelholms kommun och öka attraktionen av Ängelholm som kommun.

Vad är då kultur? Detta var den första frågan vi i beredningen ställde oss när vi började uppdraget. Konst, musik och litteratur blev de vanligaste svaren. Ett år senare var svaren på frågan betydligt fler och vidare. Kulturen hade vuxit till att vara en del inom i stort sett alla kommunens verksamheter.

Kulturen finns hela tiden omkring oss på olika sätt, det gäller bara att upptäcka den. Runt omkring oss finns ett oändligt antal designade föremål som vi sällan tänker på. Varje glas, kaffemugg, lampa, fåtölj, klädesplagg, bil, gatlykta eller parkbänk har skapats av någon. Kulturen finns också ständigt närvarande genom telefonen, tv:n, radion och alla streamade tjänster. Samtidigt som allt fler enskilda personer delar med sig av sitt eget skapande via digitala kanaler.

Människans behov av att uttrycka sig i olika former har kanske aldrig varit så stort som idag. Men det finns brist på både fysiska mötesplatser och tillgänglighet till kultur.

Kulturens betydelse för folkhälsan är vetenskapligt bevisad, ändå är kulturens status låg inom politiken.

Kulturen är dessutom viktig för Ängelholms attraktivitet. En kommun där kulturen har en aktiv och framträdande roll lockar till inflyttning, nyetablering och turism.

Kultur är viktigt för människans behov av att vara människa, för hennes identitet och personliga utveckling. Därför är kulturpolitiken en angelägenhet för hela kommunen och dess medborgare.

Målbild - det är dags att ta kulturen på allvar!

En långsiktig satsning på kultur är både en social och ekonomisk investering. Tillsammans skapar vi det Ängelholm vi vill leva i. Det gör vi genom att låta kulturen ta plats i den politiska agendan och genomtränga hela kommunens verksamhet. För att detta ska kunna genomföras krävs kompetensutveckling på bred front.

Beredningen ser att kommunen har en väsentlig roll som möjliggörare och inbjudande samtalspartner till ideella sektorn, studieförbund, samfund och näringsliv. Detta är

oerhört viktigt för att ta tillvarata och utveckla den lokala kulturella kompetensen och skapa ökade mervärden och höjd livskvalitet för ALLA Ängelholms kommuninvånare.

Lika viktig är tillgången på mötesplatser, oavsett om de är fysiska eller digitala, för att göra kulturen tillgänglig för alla. Här kan vi lära av andra kommuner för att skapa attraktivitet både för Ängelholm som kommun och för kommunens invånare.

Det handlar kort sagt om att sätta upp kulturen på den politiska agendan och dra nytta av kulturens alla goda egenskaper i samhällsbyggandet.

Beredningen föreslår

För att föra in kulturen på den politiska agendan och utnyttja kulturens krafter för att bygga ett bättre samhälle föreslår vi följande rekommendationer:

- Låt kulturen vara en vägvisare i utvecklingen i Ängelholms kommun.
- Höj kulturens status i politiken.
- Låt kulturen bli en naturlig del av kommunens verksamhet inom stadsplanering, folkhälsa, vård och omsorg, utbildning, mångfald och integration. Ta lärdom av bra exempel i andra kommuner och bjud in kulturarbetare i utvecklingsarbetet.
- Satsa långsiktigt på mer kultur som en social investering.
- Bjud in till utökade samarbeten med ideella sektorn, näringsliv, samfunden och andra intressenter.
- Mer offentlig konst och välkomnande mötesplatser gör utemiljöerna intressantare och mer stimulerande.
- Ge kulturen fler fysiska och digitala arenor av olika storlek.
- Synliggör kulturutbudet för alla kommunens invånare.

3 Beredningens uppdrag

3.1 Bakgrund

Kulturen är en viktig faktor för samhällets utveckling. Meningsfull fritid berikar och bidrar till personlig utveckling och nya vänskaper. Hur kan Ängelholm arbeta med att utveckla kulturen som en samhällsbyggare, skapa en ökad livskvalitet samt skapa fler gräns- mångfalds- och generationsöverskridande mötesplatser för kommunens medborgare? Hur kan vi utveckla både den humanistiska och samhällsvetenskapliga kulturen som en samhällsbyggare utifrån värdegrunden?

3.2 Uppdraget

Beredningen har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att utarbeta en långsiktig målbild för kulturen som samhällsbyggare.

3.3 Avgränsningar

Eftersom kultur både handlar om den humanistiska och den samhällsvetenskapliga kulturen tangerar uppdraget flera av de andra pågående beredningsuppdragen; ”Hållbar social integration”, ”Stadsmiljöer och mötesplatser” och ”En jämlik kommun”. Beredningen har berört integration, mötesplatser och jämlikhet som en del av kulturen men går inte närmre in på ämnena.

3.3.1 Definition av begreppet kultur

Ordet kultur kommer från latinets ”cultura” som betyder bearbetning, odling och bildning. Begreppet kultur har idag en vid betydelse med två olika inriktningar. Dels kan kultur vara människors sociala levnadsmönster; d.v.s. traditioner, seder, regler och lagar. Dels kan kultur vara människans skapande och kreativitet som till exempel konst, litteratur, musik, teater och film. Begreppet ’kultur’ är därför varken entydigt eller enkelt att avgränsa.

3.3.2 Definition av begreppet samhällsbyggare

Kulturen fungerar som samhällsbyggare när den påverkar samhällsutvecklingen i positiv riktning. Det kan handla om integration, utbildning, psykisk och fysisk hälsa, etik och moral, beteendemönster etc. Till exempel kan den skapande kulturen föra samman människor som annars inte träffas, utbildning ger ökad kunskap som motverkar fördomar, en estetiskt tilltalande omgivning kan öka välmående och hälsa och så vidare.

3.4 Syfte och mål

Syftet med beredningens arbete är att öka kunskapen om hur kultur kan bidra till samhällets utveckling. Att bygga broar för att kulturen ska kunna fungera som samhällsbyggare och göra Ängelholm till en kommun som lever upp till värdegrunden omtanke, öppenhet och handlingskraft. Beredningens arbete ska ge förutsättningar för en gränsöverskridande kultur som ger ökad livskvalitet för de som bor, vistas och verkar i kommunen.

4 Genomförande

Minnesanteckningar från samtliga föreläsningar, studiebesök, sammanställningar av resultat från dialog med fokusgrupp, rapporter, utredningar och presentationer som beredningen har tagit del av under arbetets gång finns tillgängliga via kommunens webbdarium www.engelholm.se/KS2016894

4.1 Föredragningar - föreläsningar

Eftersom uppdraget enligt definition har en stor vidd, har beredningen bjudit in föreläsare både från den samhälleliga och skapande kulturen.

Externa:

Fredrik Höggren, kyrkoherde Svenska kyrkan
Fredrik Torisson, arkitekt LTH
Gitte Wille, kulturchef Region Skåne
Helen Gustavsson, regionchef Medborgarskolan
Maria Tsakiris, Region Skåne

Interna:

Dragan Kostic, mångfaldssamordnare
Daniel Henriksson, gymnasielärare
Håkan Bergström, lärare estetiska programmet
Johan Brinck, bibliotekarie
Jonas Bolding, bibliotekschef
Nina Wenedikter, konstpedagog
Patrik Collin, gymnasielärare
Per Lindborg, rektor Kulturskolan
Sara Maria Valtonen, lärare estetiska programmet
Susann Toft, enhetschef Kultur & Stad

4.2 Litteratur

Den mesta av litteraturen som beredningen tagit del av finns samlad på kommunens webbdarium www.engelholm.se/KS2016894 Större rapporter från myndigheten för kulturanalys finns tillgängliga på internet <http://kulturanalys.se/publikationer/>

4.3 Medborgardialog/workshop

Beredningen har valt dialog i form av en fokusgrupp som består av de föreläsare som beredningen lyssnat till under uppdragets gång. Gruppen har samlats för en workshop och har därefter getts möjlighet att återkoppla på förslaget till slutrapport.

4.4 Studiebesök

Beredningen har, tillsammans med beredningen för samhällsbyggnad, varit på studiebesök i Køge kommun i Danmark. Køge låter kulturen vara vägvisare i stadsutvecklingen. Kulturen får vara en del redan tidigt i processen istället för att bli ett komplement i slutet.

Presidiet har varit på studiebesök på Digitalt Laborativt centrum (DLC) vid Halmstad Högskola. Det är en digital miljö för forskning, utbildning och utveckling med fokus på lärande, pedagogik och kultur.

5 Omvärldsgranskning

Vi har valt att titta på kulturen som helhet, det vill säga både den skapande kulturen och den samhällliga kulturen. För att ta in information om detta stora, komplexa ämne har vi haft ett flertal föreläsare och även gjort studiebesök. Vi har också studerat och diskuterat kring rapporter och forskningsresultat på olika sidor på webben.

Konsten och arkitekturen speglar vår omvärld och vår samhällskultur. Därför har vi gjort en djupdykning i ämnet. Kanske kan detta upplevas allt för detaljerat, men å andra sidan är det en förutsättning för att förstå kulturens betydelse för samhället och människan.

5.1 Historik

Människan är skapande av naturen. Att uttrycka sig genom bildskapande, musik, berättelser och rörelse har människan gjort i alla tider. Parallellt har den samhällliga kulturen, som handlar om regler och normer i samhället, formats genom religion och politik och därigenom förändrats på olika sätt över tid.

För närmare 5 000 år sedan sågs den skapande konsten som ett hantverk. Det var inte de estetiska värdena som var viktiga, utan främst funktionen.

Redan de första s.k. högkulturerna (som startade ca 3 000 år f Kr) hade en gemensam samhällskultur. De hade en gemensam religion och en styrande centralmakt. De var civilisationer med byråkrati, teknologi, konst och effektiva arméer. Och de hade ett utvecklat skriftspråk för att organisera och administrera samhället.

Under antiken fanns inställningen kvar att konsten främst var ett hantverk, då det krävdes skickliga hantverkare med gedigen materialkunskap för att uppföra statyer och monument. Under denna tid uppförs också de första teaterstyckena. Ursprunget till teatern kom från den årliga grekiska Dionysosfesten som firades med körsång i en uppbyggd arena med naturen som bakgrundskuliss – den öppna amfiteatern.

Under romarriket tog man över grekernas kultur, men använde teatern mer i politiskt syfte, för att vinna väljare och hålla folket lugna genom gladiatorspel, hästkapplöpning och mer lättsinniga, komiska dramer.

Under medeltiden får konsten ett religiöst eller moraliskt syfte. Då många inte kunde läsa fick bilderna förstärka budskapen som framfördes av prästerskapet. De kringresande teatersällskapen spelade "Mysterier" med episoder ur bibeln eller skildrade myter som Kung Arthur. Under den första delen av medeltiden flyttar också stora folkgrupper runt i Europa. Den antika kulturen försvinner och med den försvinner också nästan skrivkonsten (förutom inom kyrkan).

Under renässansen är kyrkan fortsatt en stor beställare av konst. Konstnärerna börjar få högre status, även om de fortfarande ses som hantverkare. Leonardo da Vinci och Michelangelo sätter tydliga spår i samhället. En ny vetenskaplig världsbild växer fram genom vetenskapliga upptäckter och människan hamnade återigen i centrum för allt (humanism). Kyrkan får stå tillbaka, då renässansmänniskan inte längre vill utgå från Guds vilja och medeltidens kyrkliga världsfrånvärdhet.

Inom musiken blir sången flerstämmig i form av motetter, mässor och sakrala madrigaler. I Italien utvecklar gycklarna Commedia dell'Arte, den första teaterformen som tillät kvinnor på scen. I England får Shakespeare sitt genomsåg i den Elisabetanska teatern.

Staden Ängelholm får sina stadsprivilegier 1516, men dessa dras in 1547 och invånarna uppmanas flytta till Landskrona.

Begreppet konst kommer först på 1700-talet då man inbegriper bildkonst, arkitektur, konsthantverk, musik, opera, teater, dans och litteratur.

Under denna tid kommer också begreppet Akademisk konst med utpräglad perfektionistisk stil, idealiserande realism och med historiska eller mytologiska motiv. Under Gustav III tid blomstrar kulturen och de första svenska nationalscenerna, Kungliga Operan och Dramatiska Teatern upprättas. Nu var tiden för Bellman, Johan Helmich Roman, Tobias Sergel, Alexander Roslin och Svenska Akademin grundades. Sverige får också tryckfrihet, vilken drastiskt begränsas då kritiken i tidningarna mot kungen blir allt för stor.

På 1730-talet beviljas Ängelholm pengar av staten för att hindra sandflykten då skogen mellan havet och Ängelholm huggits ner. Arbetet påbörjades 1739 och därefter växer köpmans- och handelsstaden fram.

I slutet av 1700-talet och början av 1800-talet påbörjas en moderniseringsprocess som omfattar stora förändringar i jordbruket genom skiftesreformerna. Senare under 1800-talet växer industrialismen fram.

Nationalismen, som slår igenom i Sverige 1809 efter att vi förlorar Finland i kriget mot Ryssland påverkar starkt kulturen. Litteraturen, konsten och musiken hyllar gamla stora hjältar och den svenska historien skrivs om med starkt romantiserande drag.

Under den senare hälften av 1800-talet ser man tydligt två nationella inriktningar – ”kulturnationalism” och ”aggressiv nationalism”. Kulturnationalismen ville tillvarata de egna traditionerna, den egna kulturen och den egna religionen, medan den aggressiva nationalismen likställdes med främlingsfientlig nationalism. De ansåg att det egna folkets kultur är den enda rätta, att den står över alla andra.

1800-talet var också starten för den allmänna folkskolan (1842), de första dagstidningarna och de moderna politiska ideologierna.

I takt med att folk blev bättre på att läsa växte olika folkrörelser fram i Sverige. Dessa ökade folkbildningen genom sina bibliotek och studiecirklar och skapade också, genom den folkliga förankringen, ett demokratiskt medvetande hos medlemmarna.

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet byggs de praktfulla teatrarna i Malmö, Helsingborg, Ystad och Kristianstad då teatern var en central punkt för det borgerliga kulturlivet i staden. Även arbetarklassen skapar kultur- och nöjesplatser i form av folkparker och Folkets hus.

Det gamla bondesamhället som hade luckrats upp gjorde att allt fler sökte sig till städerna. Urbaniseringen och befolkningsökningen gjorde de allt svårare att hitta försörjning och mellan 1850-1920 börjar utvandrar över en miljon svenskar till USA för att söka sin nya framtid.

I Ängelholm blomstrar hantverket och under 1700- och 1800-talet finns fler krukmakare per capita i Ängelholm än någon annan skånsk stad. 1856 tillkom Engelholms bamn och 1885 drogs järnvägen genom staden. Staden får också sitt första bibliotek och lasarett och under 1860-1870 dansas det på festplatsen ute på Rönneholm. 1879 invigs det blivande nöjespalatset Thorslund.

1930 skapas begreppet ”det svenska folkhemmet”. Grundtanken var att Sverige skulle vara ett hem för alla, där staten ansvarade för att vanliga människor skulle kunna leva i social och ekonomisk trygghet. Efter andra världskriget blir Sverige ett av världens rikaste länder och de sociala reformerna genomfördes och den offentliga sektorn byggdes ut.

På 60-talet börjar allt fler kvinnor arbeta utanför hemmet. Under detta decennium blir även begreppet ungdomskultur allt vanligare. Unga människor skapar subkulturer (raggare, mods, hippies, punkare), något som märks tydligt i den skapande kulturen. Under samma tid blir den svenska kommunala musikskolan allmän med målet att ge möjlighet till alla barn och ungdomar att utveckla ett instrument- eller sångkunnande. Utbildningen utvecklades under 80-talet att även omfatta annan estetisk verksamhet.

1900-talets skapande kultur är bred och folklig. Under detta århundrade får alla invånare tillgång till radion, televisionen, biblioteken, skivspelarna, konserthusen, teatrarna, konsthallarna och biograferna. Plötsligt är kulturen tillgänglig för alla!

Thorslund lade grunden till Ängelholm som turist- och fritidsstad. Ängelholms Havsbad skapades 1918 som ett av Sveriges första stadsplanerade sommarsambälle. Under 1900-talet blir Ängelholm en industristad. Från mitten av seklet försvinner efter hand de större industrierna, och handeln dominerar åter.

1935 invigs Hembygdsparcken den 1 maj. Nöjespalatset Thorslund brinner ner 1971, men innan dess har bl.a. den engelska popgruppen Kinks orsakat kaos vid deras besök 1966. Tullakrokfestivalen 1974-2008 drog stor publik och välkända artister under många år.

5.2 Nuläge

Människans behov av att uttrycka sig är minst lika stor idag som någonsin tidigare. Med teknikens hjälp kan vi få ut våra kreativa budskap på enkelt sätt. Dagens skapande kultur är lokal, regional och nationell. Men också på många sätt global. Detta har den alltid varit, men skillnaden är att den idag fått en internationell publik med teknikens hjälp.

Samtidigt som kulturen ger allt större influenser i vårt samhälle har kulturpolitiken i Ängelholm fått mindre utrymme. Kulturpolitik behandlas idag i kommunstyrelsens arbetsgrupp 3, som förutom kulturfrågor även ansvarar för äldreomsorg, folkhälsa, idrott och fritid.

5.2.1 Kulturen genomsyrar allt mer i vårt samhälle

Runt omkring oss finns ett oändligt antal designade föremål som vi sällan tänker på. Varje glas, kaffemugg, lampa, fåtölj, klädesplagg, bil, har skapats av någon. Kulturen finns också ständigt närvarande genom telefonen, tv:n, radion och alla streamade tjänster. Samtidigt som allt fler delar med sig av sitt eget skapande via digitala kanaler.

Människans behov av att uttrycka sig i olika former har kanske aldrig varit så stort som idag. Men det finns brist på fysiska mötesplatser. Detta har gjort att man på vissa håll

(som till exempel Köge) satt kulturella mötesplatser i fokus redan vid det inledande arbetet med stadsplanering.

5.2.2 Den digitala utvecklingen har lett till stora förändringar i samhället

Ökad nåbarhet kan vara både positivt och negativt, för såväl individen som samhället i stort. Tekniken ger både frihet och ökade krav på tekniskt kunnande och stresstålighet. Detta gäller även för kommunen, både som arbetsgivare och ute i verksamheterna.

Den digitala utvecklingen har också gett nya möjligheter för ökad anonymitet, vilket tar sig uttryck i form av näthat och ”troll”. Detta påverkar demokratin och det öppna samhället på ett sätt som vi kanske ännu inte är medvetna om.

De positiva sidorna är att den skapande kulturen fått en större arena. Alla som vill kan publicera bilder, filmer, musik, litteratur utan att ha ett förlag eller distributör i ryggen. Och publiken kan titta när de vill, var de vill och växla mellan kanalerna. Kulturen blir allmän, men är svår att jämföra med de mer fokuserade, fysiska mötena med den skapande kulturen.

5.2.3 Kulturen har bevisad effekt för människans välbefinnande

Att den skapande kulturen kan vara helande för kropp och själ har forskarna bevisat. Idag finns en speciell institution vid Göteborgs Universitet som enbart forskar på kultur och hälsa och vid Karolinska Institutet satsar man på att lyfta fram den internationella spetsforskningen om relationen mellan kultur, hjärna, lärande och hälsa kallat ”The Cultural Brain Initiative”. I Danmark har även lyckade satsningar gjorts för att inreda sjukhusmiljöer på ett rogivande och helande sätt för att undvika känslan av steril sjukhusmiljö.

I skrivande stund genomför även Kulturrådet en översyn om hur det strategiska arbetet med att utveckla en ökad samverkan mellan kultur- och hälsoområdet kan bedrivas i samtliga län. Denna ska presenteras i augusti 2018.

Forskarresultat från Sverige och världen i övrigt pekar tydligt på kulturens kraft, inte minst vid psykisk ohälsa. Till exempel har man konstaterat:

- Att utövande av ett instrument skapar en aktivare och intelligentare hjärna
- Att frigörande dans kan hjälpa unga tjejer att må bättre och få större självkänsla
- Att musik kan få en tyst, deprimerad person med demens att plötsligt börja prata och till och med sjunga
- Att tango är en stimulerande aktivitet för personer med Alzheimer
- Att rogivande och helande inredningar av sjukhus- och vårdmiljöer lindrar obehag och påskyndar tillfrisknandet

5.2.4 Kulturen har en viktig roll redan i skolåldern

Tittar man i kursplanen för grundskolan från Statens skolverk hittar man följande beskrivning om varför musik är ett viktigt ämne:

”Musik finns i alla kulturer och berör människor såväl kroppsligt som tanke- och känslomässigt. Musik som estetisk uttrycksform används i en mängd sammanhang, har olika funktioner och betyder olika saker för var och en av oss. Den är också en viktig del i människors sociala gemenskap och kan påverka individens identitetsutveckling. I vår tid förenas musik från skilda kulturer och epoker med andra konstformer i nya uttryck. Kunskaper om och i musik ökar möjligheterna att delta i samballets kulturliv.”

I kursplanen står följande vad gäller bild:

”Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som har till syfte att informera, övertala, underhålla och ge oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet. Genom att arbeta med olika typer av bilder kan människor utveckla sin kreativitet och bildskapande förmåga”

5.2.5 Skåningarna är mer kulturellt aktiva än riksgenomsnittet

I Skåne är kulturutövandet och kulturkonsumtionen bland ungdomar större än på de flesta håll i landet. Många utvecklar sina talanger via skolan och kulturskolan, men få engagerar sig i föreningar. Samtidigt är det brist på lärare inom kulturskolan, som utifrån efterfrågan kunde haft ett betydligt större elevantal.

Skåningarna är, enligt regionens kulturvaneundersökning, oavsett ålder, mer kulturellt aktiva än riksgenomsnittet. Framför allt gäller detta besök på museum, bibliotek och konstutställningar.

5.2.6 Fem målområden för kulturen på olika sätt

De drygt 40 allmänkulturföreningarna i Ängelholm står för en stor del av kulturutbudet i kommunen och bidrar till att uppnå de kulturplaner som tagits fram både lokalt och regionalt.

I den nya *Handlingsplan för kultur* för Ängelholms kommun har man definierat fem målområden:

1. **Rum för kultur** (kulturstimulerande miljö och kulturupplevelser)
2. **Kultur för alla** (tillgänglighet till kultur via teknik)
3. **Kultur som besöksnäring** (samarbete mellan kultur och besöksnäring)
4. **Kultur och hälsa** (diverse projekt)
5. **Kulturarvet som kunskapsbärare** (Ängelholms muséers framtid)

Denna kan jämföras med Köge kommuns *kulturplan*:

1. **Kulturen är ett samarbete**
Kultur skapar vi tillsammans. Kulturen ska involvera och invitera invånarna att delta i och utveckla kulturutbudet och kulturinstitutionerna.

2. **Kulturen är tillgänglig**

Kulturen kommer till oss i Köge kommun. Kulturen når ut – även till dem som inte vet att de är intresserade. Nya gemenskaper uppstår när kulturen förs ut i nya sammanhang.

3. **Kulturen är fokuserad**

Vi vill inte allt, men vi har fokus på kvalitet. Ambitionen ska vara att få upp ögonen på – Kultur ska fylla invånarnas vardag – och framför allt barn och unga, där de är – på förskolan, i skolan och på fritiden.

4. **Kulturen är synlig**

Det handlar inte bara om att skapa mer kultur, utan också att synliggöra den befintliga framgången – gärna i nya sammanhang, samarbeten och nätverk på lokal, nationell och internationell nivå.

5. **Kultur berör**

Kulturutbudet ska utvecklas så att det blir mer spännande, mer mångfaldigt och berörande. Kultur skrivs med både stort K och litet k i Köge kommun.

5.2.7 Ofta talas det om kulturen som ”något som bara kostar”

Detta stämmer inte. Som ett exempel hade den svenska musikbranschens 2016 intäkter på 10 miljarder. Två miljarder stod den svenska musikexporten för. De svenska kulturella och kreativa näringarna (KKN) omsatte 2014 458 miljarder kronor, enligt Statistiska Centralbyrån.

Attraktiva kulturutbud i kommuner drar också in pengar i form av ökad besöksnäring, nyinflyttning och nyetablering av företag.

5.2.8 Sverige är det mest individualistiska och mest rationella landet i världen

Sverige är idag det mest individualistiska (självförverkligande), mest rationella och sekulariserade (världsliga) landet i världen, se graf på kommande sida.

Den samhällseliga kulturen som ständigt är i förändring påverkas av det politiska klimatet och aktuella händelser då vi idag lever i en öppen, global värld – detta i sin tur leder till att vi ständigt får nya influenser och att kulturkrockar uppstår (beroende på olika samhällskulturer.)

en ny störande granne. Men när obehagskänslan förstärks och det inte finns någon att skylla på uppstår det klassiska ”vi” och ”dem”. Kan vi inte klaga på grannen, arbetsgivare, regeringen eller lokala politiker finns det nästan alltid någon annan grupp som man kan lasta för allt ont som inträffat.

Så här förklaras den svenska individualismen i foldern Informationssverige som vänder sig till nyinflyttade i Sverige:

- *Sverige är på många sätt ett individualistiskt samhälle.
Det du gör påverkar mest dig själv och inte din familj eller släkt.*
- *I Sverige ska staten ta ansvar för att garantera människornas säkerhet.
Det leder till att människor inte är beroende av sina släktingars beskydd för att leva ett tryggt liv.
I samhällen där staten inte tar ansvar för sina invånare förlitar sig människor mer på sina släktingar för sin trygghet.*
- *Om en person begår ett brott i Sverige så straffas bara personen som begick brottet,
inte den personens familj eller släkt.*

I det svenska individsamhället intar vi fjärdeplatsen när det gäller flest singelhushåll i världen. Mellan en halv och en miljon svenskar betraktas dessutom som socialt ensamma, d.v.s. saknar vänner och bekanta, trots att de gärna skulle vilja ingå i en gemenskap.

Ängelholm är en ganska välmående kommun, men vi - liksom svenskar överlag – är dåliga att tala om existentiella frågor. Där har kulturen en viktig roll att fylla då den skapande kulturen förädlar och berikar människan, men också gör att vi klarar svårigheter bättre i en rationell, individualistisk värld.

6 Utmaningar

Den stora utmaningen, som beredningen tydligt har sett, ligger i politikens brist på kunskap om vad kulturen tillför samhället. Hur skapar vi kunskap och medvetenhet kring kulturfrågorna? Hur får vi kortsiktiga lösningar att bli långsiktiga satsningar?

Kulturen har ingen åldersgräns. Den är lika viktig för det lilla barnet på förskolan, som för senioren på äldreboendet. Sett ur ett folkhälsoperspektiv finns här många utmaningar i att involvera kulturen i det dagliga livet och öka livskvaliteten genom hela livet.

Kulturens plats i det yttre rummet är också en utmaning för att skapa trivsamma, stimulerande miljöer och välkomnande mötesplatser.

Kulturens betydelse för att skapa mångfald och ökad tolerans vet vi är viktig. Men hur får vi människor att mötas och i vilka sammanhang? Och på vilket sätt påverkas kulturen av det allt mer digitaliserade samhället? När det gäller den samhälleliga kulturen påverkas vi idag inte bara av lokala, regionala och nationella förändringar utan också av förändringar i Europa och världen i övrigt. Därför är det svårt att peka på framtida influenser.

6.1 Kulturens status

2017 gjorde Riksteatern en undersökning där man frågade kulturchefer och kulturnämndsordförande runt om i Sverige om hur de upplevde kulturens politiska status ute i kommunerna. Bara en tredjedel ansåg att kulturpolitiken haft någon form av genomslag i den egna kommunen.

När SVT's Kulturnyheter 2015 gjorde en undersökning av hur viktig de ansåg kulturen vara svarade de 17 politikerna i Riksdagens kulturutskott ”sådär”. Mindre än hälften ansåg kulturfrågorna som ”brännande”.

Inom politiken samsas ofta kultur och fritid i samma nämnd eller förvaltning, där idrotten är den tunga delen med de stora resurserna. Detta trots att man vet att kultur i olika former är viktigt både för hälsan, hjärnans utveckling, social kompetens och till och med för att behålla och locka nya invånare till kommunen.

Få partier, såväl på det lokala planet som på riksplanet har dessutom någon egen uttalad kulturpolitik.

6.1.1 Vad är kultur för politiken?

Men vad är då kultur? När vi inledde beredningsarbetet var detta den första frågan vi lyfte. De allra flesta svarade konst, opera, teater, musik. Ett år senare, när vi tog upp frågan igen, blev svaren från ledamöterna betydligt fler och annorlunda. Dessutom framstod det tydligt att kulturens roll i samhället är stor, men att statusen generellt i politiken är låg och att många anser ”att kulturen bara kostar pengar”.

Kulturen delas dessutom gärna upp både av politiker och allmänhet i s.k. finkultur och populärkultur. Redan där skapas en känsla av ”vi” och ”dem”.

Något som förstärks av det faktum att de största kulturkonsumenterna är högt utbildade, kulturvana personer.

6.2 Att våga använda kulturens mjuka värden i samhällsbyggandet

De kulturer som ligger till grund för vårt samhälle och den skapande, kreativa kulturen påverkar oss alla. Mer än vi många gånger anar.

Kulturen finns hela tiden omkring oss och kan användas på flera sätt för att vara en positiv del i samhällsbyggandet. Det gäller bara att våga bryta gamla vanor och att titta på hur andra har gjort.

Mycket av den kultur som görs som en social investering ger effekt på lång sikt då det kan handla om välmående i stadsdelar med god socialt arkitektur, ökad livsglädje eller ökad kunskap.

6.2.1 Hur kan kulturen höja vår livskvalitet - hela livet?

Kulturen kan på olika sätt förhöja vår livskvalitet och dessutom förbättra folkhälsan både i förebyggande syfte och inom rehabilitering.

När ett barn plockar upp sina kriterier för första gången på förskolan eller lyckligt hoppar i takt med musiken sker dess första möte med kulturen. Att rita, röra sig efter musiken och sjunga är grundläggande för alla barn i förskoleåldern. Det är här den skapande människan har sitt ursprung och hur vi tillvaratar de talangerna beror enbart på barnets omgivning, hemma och i skolan.

Men det är inte bara barn och ungdomar som måste ha möjlighet till eget skapande. Att få utveckla de talanger vi fick med oss från början är en rättighet hela livet, även när vi blir gamla och sjuka.

6.2.2 Kulturen i vår omgivning

Den omgivande miljön påverkar oss alla – husens utformning, grönområden, promenadstråk, belysning och välkomnande mötesplatser. Många av oss har möjlighet att själva välja vårt boende. Både vad gäller boendeform och miljö. Men för den som kanske inte själv kan välja är situationen en annan. Där blir den omgivande miljön ännu viktigare.

6.2.3 Brist på långsiktighet och kontinuitet

Vi ser en brist på uthålliga och kontinuerliga satsningar på kultur i olika former. Oftast görs satsningar inom kulturområdet som tidsbegränsade projekt. I vissa fall är detta helt rätt, men det finns behov av mer långsiktighet vad gäller kulturen inom ett flertal områden, till exempel i skolan, inom vården och i stadsplaneringen.

6.2.4 Vår påverkan av den samhälleliga kulturen

I den samhälleliga kulturen ingår bland annat normer och regler, vilka skapats och formats under lång tid. Alla dessa normer och regler är osynliga tills de bryts eller förändras. Här ser vi en stor utmaning som även kan kopplas till intolerans och integration.

I Sverige utgår vi gärna utifrån att det är vi och vårt samhälle som är norm för övriga världen. Att våra värderingar och vår livsåskådning är ”den rätta”. Detta trots att vi är unika i våra värderingar när det gäller individualism och icke-religiositet.

Nya normer uppstår när vi lär av varandra, som till exempel den aktuella rörelsen #Metoo och andra nationella och internationella rörelser som lett till en förändrad syn på mäns attityder mot kvinnor.

Intolerans leder alltid till konflikter. Utanförskap av alla former bryter ner den sociala samhörigheten. Att inte integrera personer som av olika anledningar är olika än oss själva skapar motstånd, ovilja till samhället och utanförskap.

6.2.5 Det digitaliserade samhället

Den digitala utvecklingen påverkar på flera sätt vår samhällskultur. Sociala medier har blivit en allmän mötesplats och vi kan enkelt hålla kontakt med personer över hela världen. Istället för uppslagsböcker söker vi information på nätet och böcker, filmer och musik kan laddas ner eller streamas överallt. Digitaliseringen har gett otroliga möjligheter för den skapande kulturen att få en långt större publik. Men finns det en baksida? Behöver vi människor uppleva fler fysiska möten istället?

7 Analys och reflektion

Kultur är viktigt för människans behov av att vara människa, för hennes identitet och personliga utveckling. Därför är kulturpolitiken en angelägenhet för hela kommunen och dess medborgare.

Eftersom kulturen omfattar både ett estetiskt och socialt perspektiv berör det i stort sett alla politikområden och är en viktig del i ett socialt hållbart samhälle. Det bidrar även till att skapa förutsättningar för en aktiv och meningsfull fritid och till hälsa och livskvalitet.

Kulturen är dessutom viktig för Ängelholms attraktivitet. En kommun där kulturen har en aktiv och framträdande roll lockar till inflyttning, nyetablering och turism.

Vill vi öka attraktiviteten är det viktigt att identifiera stadens eller platsens kulturella kvaliteter; platsens identitet, konstens identitet, kulturens infrastruktur, resurssvaga målgruppers möjligheter samt kulturens betydelse för stads- och tätortsutveckling. Digitaliseringen och nya media är ytterligare områden där kultur utvecklas.

Vi kan konstatera att flera svenska och internationella städer som lyckats förändra sitt varumärke och locka till sig en större mångfald har prioriterat kulturen och satt kreativa konsten i centrum. Det är viktigt att få inspiration från andra håll, men vi måste i vårt arbete utgå från oss själva i första hand.

Sannolikt är en av de viktigaste frågorna hur vi samverkar och arbetar över administrativa och organisatoriska gränser i en gemensam strävan att skapa den bästa livsplatsen för våra medborgare och besökare.

Långsiktiga lösningar och att politiken tydligt identifierar kulturens betydelse för samhällsutvecklingen blir allt viktigare, inte minst i en tid av social oro och segregerade krafter.

Det handlar om att skapa en ökad medvetenhet kring kulturfrågorna, men också att öka kunskapen om att kultur utgör en utvecklingsfaktor för många olika samhällsområden.

7.1 Dags för statusuppdatering

Sedan förändringen i den politiska organisationen, där kulturfrågor hanteras i kommunstyrelsens arbetsgrupp 3 har kulturen i Ängelholm haft en mer undanskymd plats. Fler beslut har även lagts på delegation till tjänstepersonerna. Resultatet har blivit att en del, för politiken viktiga frågor både lokalt och regionalt, hamnat mellan stolarna.

Under det dryga år som beredningsarbetet har pågått har vi sett tydliga exempel på kulturens kraft och dess möjligheter att öka livskvaliteten och bidra till ett mänskligare samhälle.

Genom att låta kulturen bli en naturlig del av kommunens verksamhet har vi sett hur nya utvecklingsmöjligheter skapas inom många områden däribland; stadsplanering, folkhälsa, utbildning, mångfald och integration. Men detta kräver att

politiken vågar satsa långsiktigt på mer kultur i form av mer resurser och att uppmuntra utökade samarbeten med ideella sektorn, näringsliv och andra intressenter.

Det handlar om att sätta upp kulturen på den politiska agendan och dra nytta av kulturens alla goda egenskaper. I Kristianstad till exempel har man lagt in kulturen som en viktig del i kommunens framtidsförklaring, vilket förstärker ambitionen och höjer den kulturella statusen.

7.1.1 Vinsterna med att synliggöra kulturen i politiken

Idag konkurrerar ofta kultur och idrott om samma pengar. Den dragkampen vinnas i de allra flesta fall av idrotten, då det troligen är enklare att fatta beslut som rör idrottshallar och aktivitetsbidrag istället för genomgripande, långsiktiga kultursatsningar inom kommunens alla områden. Detta kan bero på att samhället under lång tid tryckt på den fysiska hälsan istället för att se till hela människan. En viktig aspekt att ta med i diskussionen kring hur medel fördelas mellan idrott och kultur är jämställdhet. Statistik visar att flickor i högre utsträckning än pojkar deltar i kulturföreningar. Inom idrotten är pojkar i större utsträckning aktiva. Genom att prioritera satsningar på idrott prioriterar man därmed pojkar, på bekostnad av flickor.

Många - både politiker och allmänhet - har ofta inställningen att ”kultur bara kostar” vilket inte är med sanningen överensstämmande. Kultur kan ge pengar, kanske inte med stora summor på kort sikt, men definitivt om man satsar långsiktigt och integrerar kulturen på bred front i verksamheten.

Då beredningen besökte Köge kommun, under ett studiebesök hösten 2017, visades ett flertal goda exempel på hur kulturen kan vara en aktiv del i samhällsbyggandet, vilket imponerade stort. I Köge ingår kulturen som en självklar del i stadsplaneringen, men också i skapandet av läkande miljöer typ sjukhus, provtagningscentraler, behandlingsrum med mera.

Denna genomgripande satsning på kultur har gett tydliga positiva resultat för kommunen i form av nya företag, utveckling av Köge sjukhus till universitetssjukhus, fler nyinflyttade, ökad besöksnäring med mera.

7.2 Mjuka värden ger förbättrad livskvalité och ökad livsglädje

Kulturen finns hela tiden omkring oss, på olika sätt och i fler former än vi många gånger tänker på. Under vårt uppdrag har vi sett hur kulturen kan integreras i samhället inom flera områden på ett naturligt sätt och därigenom också skapa ett samhälle med högre livskvalitet för medborgarna att leva i. Genom att utnyttja de mjuka värdena som kulturen erbjuder kan vi skapa ett bättre samhälle, men detta kräver kunskap, samarbete och en tydlig vilja.

Att mäta kulturens roll som social investering är svårt på kort sikt i ekonomiska termer. Vissa insatser som till exempel skapande kulturaktiviteter för äldre och personer med demenssjukdomar kan få genomslag på ganska kort tid, medan andra investeringar så som stimulerande boendemiljöer och en utökning av kultur i utbildningen tar betydligt längre tid att se och mäta.

7.2.1 Kreativare, lyckligare och friskare invånare

Kulturen kan på olika sätt förhöja vår livskvalitet och dessutom förbättra folkhälsan både i förebyggande syfte och inom rehabilitering.

Forskningen visar att en ökad satsning på skapande kultur för barn och unga kan ge direkta förändringar i form av bättre självförtroende, bättre koncentrationsförmåga och ökad kreativitet. Till exempel kan frigörande dans ge större självförtroende för unga flickor i tonåren, liksom att musik och kreativt skapande kan stärka och öka livsglädjen för både pojkar och flickor. Dessutom finns tydliga bevis på att musicerande har en fantastisk påverkan på hjärnan och ger bättre koncentrations- och analysförmåga.

Även äldre personer håller sig friskare och får ökad livsglädje genom kreativt skapande. Det gäller både aktiva seniorer och seniorer med vårdbehov. Ta till exempel hårdrocksbandet Metallic Rollatorz som består av seniorer i 80–90-årsåldern i Bjuv, vilka förra sommaren bland annat uppträdde på Sweden Rock i Sölvesborg.

Att stimulera varje individs kreativa talanger är en social investering som förbättrar livskvaliteten för varje enskild person. De projekt som sker inom vården för personer med olika demenssjukdomar visar hur man kan aktivera vissa ”sovande” centrum i hjärnan genom musik och dans och på så sätt öka deras välmående markant.

Hur vi påverkas av vår omgivande miljö tar längre tid att bedöma effekten av, men det går att förändra negativa miljöer. Ett lyckat exempel som gjorts i ett så kallat problemområde är ett konstprojekt i Karlskrona där den allmänna känslan för området positivt förändrades sedan man målat av de boende i trapphusen och satt en skulptur på innergården med ett motiv som de boende själva varit med och valt ut.

7.2.2 Våga satsa långsiktigt på kultur

Idag görs många projektinsatser när det gäller hela kulturområdet. Det som saknas är långsiktighet och kontinuitet, att våga fortsätta med lyckade satsningar även när bidragen från stat eller region tar slut.

Satsningar på kultur ger även långsiktiga vinster när det gäller turistnäring och nyinflyttning till kommunen. Ett bra kulturutbud lockar till besök, men är också en tydlig konkurrensfördel i valet av boendeort.

7.2.3 Mötesplatser för ett socialt liv

Bristen på mötesplatser är fortfarande en utmaning i Ängelholms kommun. Detta har vi framfört även i tidigare uppdrag i beredningen och visar att mötesplatsernas har en verkligt stor betydelse för hur kommunen upplevs.

Ängelholm behöver fler mötesplatser för kulturlivet både i form av kulturhus, scener, och repetitionslokaler, men också ute i stadsrummet för spontana och planerade aktiviteter och evenemang. Dessa ska vara anpassade för alla åldrar och med stor tillgänglighet.

8 Målbilder och rekommendationer

8.1 Målbild

Det är dags att ta kulturen på allvar!

En långsiktig satsning på kultur är både en social och ekonomisk investering.

Tillsammans skapar vi det Ängelholm vi vill leva i. Det gör vi genom att låta kulturen ta plats i den politiska agendan och genomtränga hela kommunens verksamhet. För att detta ska kunna genomföras krävs kompetensutveckling på bred front.

Beredningen ser att kommunen har en väsentlig roll som möjliggörare och inbjudande samtalspartner till ideella sektorn, studieförbund, samfund och näringsliv. Detta är oerhört viktigt för att ta tillvarata och utveckla den lokala kulturella kompetensen och skapa ökade mervärden och höjd livskvalitet för ALLA Ängelholms kommuninvånare.

Lika viktig är tillgången på mötesplatser, oavsett om de är fysiska eller digitala, för att göra kulturen tillgänglig för alla. Här kan vi lära av andra kommuner för att skapa attraktivitet både för Ängelholm som kommun och för kommunens invånare.

Det handlar kort sagt om att sätta upp kulturen på den politiska agendan och dra nytta av kulturens alla goda egenskaper i samhällsbyggandet.

8.2 Rekommendationer

Här följer konkreta rekommendationer som beredningen anser vara viktiga steg för att nå målbilden:

- Låt kulturen vara en vägvisare i utvecklingen i Ängelholms kommun.
- Höj kulturens status i politiken.
- Låt kulturen bli en naturlig del av kommunens verksamhet inom stadsplanering, folkhälsa, vård och omsorg, utbildning, mångfald och integration. Ta lärdom av bra exempel i andra kommuner och bjud in kulturarbetare i utvecklingsarbetet.
- Satsa långsiktigt på mer kultur som en social investering.
- Bjud in till utökade samarbeten med ideella sektorn, näringsliv, samfunden och andra intressenter.
- Mer offentlig konst och välkomnande mötesplatser gör utemiljöerna intressantare och mer stimulerande.
- Ge kulturen fler fysiska och digitala arenor av olika storlek.
- Synliggör kulturutbudet för alla kommunens invånare.